

EVEN IN SATAN'S GREEP

DOOR

J. A. ROOSEBOOM,

ZENDBLING DER U. Z. V.

EVEN IN SATAN'S GREEP

PRIJS f 0.25

EVEN IN SATAN'S GREEP

DOOR

J. A. ROOSEBOOM

KAU - HALMAHERA

UITGAVE: ZENDINGSBUREAU OEGSTGEST

1934

EVEN IN SATAN'S GREEP.

Hijgend naar adem stond er een jongen achter ons huis. Even was hij in tweestrijd, wat hij doen zou: den brief direct afgeven, of eerst wachten tot de pandita (zendeling) ontbeten had. Het was tegen den adat (het gebruik), om iemand onder 't eten te storen. Toch was de boodschap die hij bracht zéér dringend en duldde geen uitstel.

„Wel, Soleiman, is er iets bijzonders? Geef dien brief maar vast hier, dan zal ik eens zien!”

Wat een oplossing, dat de zendeling zelf hem riep; nu kon hij vrij naar binnen stappen. „Toean, een groote zaak, lees U maar!”

Ik zou wel hebben willen wachten tot na ons ontbijt, maar nu waren mijn vrouw en ik beide even nieuwsgierig, wat dat wel mocht zijn. Ik sneed den brief open en aan den grooten schrik op mijn gelaat kon mijn vrouw wel bemerken, dat er iets heel ernstigs gebeurd was.

Wat was er aan de hand? Toen ook mijn vrouw den inhoud gelezen had, vroeg ze: „Durf je daar wel alleen heen te gaan, man? Zul je het o zoo voorzichtig doen?” In haar tweede vraag lag reeds de zekerheid voor haar, dat ik natuurlijk

naar Dòro zou gaan; en, al zou ik voorzichtig zijn — wat ik graag beloofde —, toch zou ik hier niet allereerst op eigen veiligheid bedacht mogen zijn.

Wat was er dan toch in dien brief, dat zooveel opschudding verwekte? Goeroe Leimena, die tijdelijk de gemeente van Dòro, aan de Kau-baai op het eiland Halmahera, als voorganger in dienst van de Utrechtsche Zendings-Vereeniging, bearbeidde, had dien morgen een vreeselijk lawaai bemerkt, vlak bij zijn huis. De gemeente, die gewoonlijk elken morgen rustig bijeenkwam in 't kerkgebouwtje, om samen met gebed den nieuwen dag te beginnen, was dien morgen met veel rumoer saamgestroomd op het erf vlak naast dat van den goeroe. Maar niet tot gebed, doch met wraaklust en in strijdstemming liepen ze te hoop, om den moordenaar te vinden, die een alleenwonende vrouw, Guràtji genaamd, dien nacht had vermoord. Daar kwam nog bij, dat er zeven prauwen, groote prauwen, vol met gewapende mannen van het eiland Bobalé, waren aangekomen, om de vermoorde vrouw, die uit Bobalé afkomstig was, te wreken op haar moordenaar, òf, zoo deze niet gevonden zou worden, op deze menschen van Dòro. Met verhitte hoofden en opgeheven parangs (kapmessen) liepen ze rond; daar tusschendoor de angstige moeders, die haar kinderen zochten, om ze met veel moeite van den weg en uit de buurt dier wraakzuchtigen te houden, wat haar niet gemakkelijk viel.

Zuik een gebeurtenis hadden de ouderen wel vaker beleefd. Toen men nog heiden was, waren de onlusten en wraaknemingen tusschen de kampongs (dorpen) onderling niet zeldzaam, maar sinds de zending gekomen was met zijn goeroes (inlandsche voorgangers), die het Evangelie des Vredes gebracht hadden, was dat afgeloopen en heerschten orde, netheid en rust in de kampongs. De oude geest van vroeger scheen dus weer eens te gaan herleven, en bitter ervoeren degenen,

... zeven prauwen, groote prauwen, vol met gewapende mannen van het eiland Bobaïé. ...
blz. 6.

die zich niet in 't gewoel betrokken, alsook de goeroe en zijn gezin, dat de Satan, die vroeger de alleenheerschappij op Halmahera had, nu een poging deed, zijn rijk te herwinnen, ten koste van het Godsrijk, dat steeds meer de harten der menschen had overwonnen.

De goeroe zond zijn vrouw uit voorzorg naar het nabij gelegen Daroe en tevens den bewusten brief aan den zendeling, door den flinken looper Soleiman, den zoon van Sander Pédadóbik, die altijd gereed stond wanneer de goeroe hem noodig had. In dien brief schreef de goeroe alles wat er gebeurd was en hoe hij vreesde voor een algemeenen opstand en veel bloedvergieten, wanneer niet spoedig de gemoederen tot rust werden gebracht. Hij deed een beroep op den zendeling om spoedig te komen, vóórdat de menschen tot verdere opwinding en wraakoefening waren gekomen. Hij hoopte, dat de pandita veel invloed zou hebben en de rust weer mocht terugkeeren in de gemeente.

Dat was nu de boodschap, dien we aan ons ontbijt ontvingen. We beëindigden de tafel en droegen elkander en ons heerlijk Zendingswerk in Kau-Waisilé aan God op in ons dankgebed, terwijl we tevens smeekten of Gods Geest de gemoederen wilde doen bedaren en ons sterken tot onze roeping, wanneer we daarheen zouden gaan.

Ik beloofde te vragen, of de kepala, het hoofd over meerdere kampongs, van Gamlâha (ons dorpje) mee zou gaan om met hem samen naar Dôro te stappen. Dit hoofd stond al gereed om te vertrekken en vele mannen uit Gamlâha, evenals de mannen van Bobalé, met kapmessen en varkenssperen gewapend, sloten zich bij ons aan.

„Alleen de toean is niet gewapend en gaat toch mee?” vroeg belangstellend Penggá Joe, de voorman van de Gamlahasche heidenen aan mij.

„Nee, Penggá Joe”, was mijn antwoord, „ook ik ben

gewapend, maar, jammer genoeg, ben jij met die wapens nog niet genoeg op de hoogte. Jij probeert het liever met de parang en de toembak (hakmes en speer), maar die vermogen niets anders dan een vijand te doden, evenals de parang van den moordenaar vannacht die vrouw heeft gedood. Het wapen, waar wij mee strijden, hebben wij van den waren God ontvangen en de Zoon van God heeft ons geleerd hoe we daarmee kunnen strijden, zonder de menschen te doden en toch treft het altijd en wanneer de Heer zelf met ons meestrijdt, zullen we ook zeker overwinnen!"

Hij snapte er niet veel van, wat dit wel voor wapen mocht wezen. Dat bleek wel uit de manier, waarop hij tegen zijn makkers glimlachte over mijn woorden. En terwijl we flink doorstapten, besprak ik de moordzaak met den kapala, afsprekende, dat hij den moordenaar zou opsporen en 't proces-verbaal opmaken, terwijl ik de opgewonden menschen zou toespreken.

In Dãroe, halverwege, aangekomen, zagen we ook daar velen gereed staan met wapenen om naar Dõro te gaan. Daar ontmoetten wij ook een jongen met een tweede briefje van goeroe Leimana, waarin hij schreef, dat er niet alleen een vermoorde vrouw was, maar ook een zwaargewonde jongeman.

Aangezien ik daarop niet gerekend had en dus geen instrumenten of verbandstoffen meegenomen had, schreef ik in der haast een krabbelbriefje aan mijn vrouw om verbandstoffen en hechtmateriaal voor dien gewonde. Op mijn fiets, die ik met me meevoerde, reed deze jongen door naar Gamlãha, om daar het noodige te halen.

Intusschen hadden wij Dõro bereikt. Nog nooit hadden wij daar zóveel menschen bijeen gezien als nu, allen met de wapens bij zich. Toch viel mij op, dat ze, toen ze mij ontdekten, zich rustig hielden en ik geen enkel woord van

„Alleen de toean is niet gewapend en gaat toch mee ?”
blz. 8.

dreiging vernam. De gewapende handen hieven ze echter omhoog. Het dichtst waren ze verzameld op het erf van de vermoorde, waarheen wij ons ook spoedden.

Vreeselijk, welk een aanblik kregen we daar! Gelijk een visch, die men bakken wil, scheen ook het lijk als in mooten gekerfd. In blinde woede had de moordenaar er met zijn scherpe parang op los gehakt, nog niet tevreden, toen de vrouw reeds lang dood was, maar steeds nog zijn woede koelend op de doode. Toen ik dit zag, kreeg ik alreeds een zeer sterk vermoeden, wie de moordenaar van de vrouw moest zijn. Het bloed uit de vele hakwonden had men gestremd, door er citroenen in uit te knijpen. De wonden zaten nog vol citroenpitten.

De kepala vroeg mij om de wonden te willen opmeten voor het proces-verbaal. Dit was een eenigszins lugubere taak. Toch voldeed ik er aan, omdat het noodig was en de inlanders zelf dit soms op ruwe en ongepaste wijze doen.

Van daar begaven we ons naar 't huis, waarheen men den gewonden jongeman had gebracht vanuit zijn tuinhuisje, waarheen hij eerst in den nacht was gevlucht. Een wel 20 c.m. lange, zeer diepe en gapende wonde liep hem links over den buik. Gelukkig bleken de ingewanden onbeschadigd en ook het buikvlies nog niet geraakt te zijn. Daar ik echter op mijn instrumenten en verbandstoffen moest wachten, beloofde ik straks terug te komen om de wond te hechten.

Ik bezwoer den vader en de broers van den gewonde echter, om elke zucht tot wraak over hun zoon en broer op den moordenaar te laten varen, aangezien ik in dat geval niet beloofde den gewonde te zullen helpen. Bovendien zei ik, dat deze gewonde, Dominggoes genaamd, zelf zéér groote schuld aan zijn verwonding had. „Nietwaar, Dominggoes?” vroeg ik hemzelf, hem daarbij diep in de oogen ziende. „Ja toean, het is mijn eigen schuld!” Dat had ik wel verwacht

en op mijn herhaald verzoek beloofden de vader zoowel als de broers af te zullen zien van wraak.

Onder al de omringende mannen uit Dõro, Bobalé, Gamlaha, Dãroe, Bõré en Pediwang, miste ik steeds één persoon, dengene, dien ik verdacht schuldig te zijn aan den moord. Daar dit feit echter bewezen diende te zijn, sprak ik er fluisterend met den kepala over, wat mijn vermoeden was en dat nu op hem, als man van het gezag, de taak rustte, den moordenaar te vatten. Toen het echter daarop aankwam, bleek ook de kepala geen durf te bezitten tot het uitvoeren van deze taak. De aanblik van al die gewapende mannen had zijn hart klein gemaakt. Bovendien was de door mij vermoede dader nog verre familie van dit hoofd.

Het was n.l. de oudere broer van het kamponghoofd van Dõro, Radja Bulango genaamd, een gewezen goeroe van de Utrechtsche Zendingsvereeniging, die in het ressort Djailõlo ontslagen was om het zeer slechte gedrag van zijn vrouw. Daarop was hij in zijn familiedorp Dõro gaan wonen, maar ook daar bleef de vrouw haar slechte leven voortzetten op zulk een wijze, dat Radja tenslotte echtscheiding aanvroeg. Officieel was deze scheiding nog niet uitgesproken, maar toch was Radja reeds met zijn kinderen uit zijn eigen huis getrokken. En terwijl de kinderen in 't huis van het kamponghoofd Litãoe Bulango werden verzorgd, betrok Radja nu een hutje aan de andere zijde van den weg, recht tegenover het huis waar zijn vrouw woonde.

Bij herhaling waarschuwde Radja de vrouw nog, om toch haar slechte leven te staken, doch zonder resultaat. Tenslotte verzocht hij haar, dan maar weer terug te keeren naar haar eigen dorp Bobalé, of anders aan het andere, noordelijk, einde van Dõro te gaan wonen, opdat hij niet, als een doorn in zijn oog, haar slecht gedrag zou behoeven te zien. De vrouw, de thans vermoorde Gurãtji, weigerde

echter halsstarrig en scheen haar gewezen man met haar daden te willen plagen en ergeren.

Een week vóór deze gebeurtenissen was mij in een gesprek met Radja opgevallen, dat hij erg nerveus was en iets opgewonden. In een onderhoud over den cocostuin van de gemeente sprak hij op ongewoon onbeleefde manier over de wijze, waarop een vroegere zendeling de gemeente als 't ware zou bedrogen hebben inzake dien tuin. Toen ik hem dit zeer sterk weersprak, deed hij ook norsch tegen mij. Dat bevreemde mij, maar verder had ik daar geen aandacht aan geschonken. Nu echter herinnerde ik mij alles en bracht 't in verband met de plagerijen en 't gedrag van zijn gewezen vrouw. Zij moet hem tot het uiterste verbitterd hebben. Dus concludeerde ik, dat de moord door hem was geschied, als wraak op deze vrouw. Hij moest zijn haat bij elken parangslag op haar hebben gekoeld, meende ik. Dat juist hij ook nu zich niet liet zien tusschen de saamgestroomde menigte, versterkte mijn vermoeden.

Ik vroeg aan Litáoe, het kamponghoofd, waar zijn broer Radja was.

„Die is in mijn huis, toean”, antwoordde hij.

„Waarom laat hij zich hier niet zien? 't Gaat toch om den moord op zijn gewezen vrouw!”

„Dat weet ik niet, toean”, was het traditioneele gezegde.

Ik verzocht hem toen, niemand meer toe te staan de kampong Dòro te verlaten, vóór de moordenaar bekend zou zijn.

De mannen, die dit gesprek hoorden en tevens zagen, dat ik mij daarop met den kepala naar 't huis van het kamponghoofd begaf, volgden ons in dichte drommen, alsof ook zij nu dáár de ontkenning van het drama verwachtten.

Radja stond, met afwezigen blik, in de voorgalerij van Litáoe's woning. Toen hij mij zag aankomen, groette hij, alsof ik voor een alledaagsch bezoek kwam. Ik groette terug

en vroeg tevens, waarom hij niet bij al die andere mannen op den weg en op 't erf van de vermoorde vrouw was. „'t Was toch je eigen vrouw, Radja, trek je je nu niets aan van dezen moord op haar?”

„Nee, toean, ik ben van haar gescheiden en nu vordert de adat (het volksgebruik), dat ik me ook niets meer aan haar laat gelegen liggen”, antwoordde hij. Hij scheen daarbij te vergeten, dat zijn voortdurende waarschuwingen tot de vrouw, om haar zondig leven los te laten of om te verhuizen, ook teekenen van bemoeïing waren met zijn gescheiden vrouw.

Toen vroeg ik hem, waar hij 's nachts geweest was.

„Thuis, toean.”

„Ben je aldoor in huis gebleven en er niet uit geweest?”

„Geen enkel oogenblik, toean.”

„Heb jijzelf deze misdaad niet bedreven?” vroeg ik.

Even stilte. Allen waren in groote spanning.

„Nee, toean! ik heb 't niet gedaan,” luidde het besliste antwoord. Daarbij ontging mij, die hem sterk fixeerde, niet een lichte schaduw, die hem de oogen als 't ware ineens verduisterde.

Het is ons wel opgevallen, dat men aan den oogopslag van iemand kan zien, of hij Christen is of heiden. Ik geloof, dat 't verschil duidelijk wordt, wanneer we aannemen, dat bij een Christen het „geweten” gaat leven. Men zegt wel eens, vooral hier in Holland, dat iemand „met een stalen gezicht” kan liegen, d. w. z. dat men niet in zijn oogen kan zien of hij leugen of waarheid spreekt. Meestal zal iemand, die liegt of kwaad doet, iets vertoonen in zijn ooguitdrukking, dat verraadt: hij spreekt niet zuiver! Bij Radja was er nu ook iets, dat geleek op een toeklappen van zijn geweten, een verduisteren van God's stem in zijn hart en oog.

Helaas worden de meeste zonden en vergrijpen nog ver-

Vreeslijk, welk een aanblik kregen we daar!
blz. 11.

zwaard, doordat men ze door leugen tracht te bedekken. Toen Radja echter zoo openlijk zijn schuld ontkend had, vroeg ik, me tot alle omstanders richtend: „Indien de moordenaar zich onder u bevindt, laat hij, die zoo dapper was deze vrouw te overvallen, dan ook zoo flink zijn en rechtstreeks uitkomen voor zijn daad. Indien hij zich een man gevoelde in 't vermoorden van die vrouw, laat hij zich dan nu geen bange vrouw toonen door te zwijgen!”

Ook dat had echter, hoe spoedig een Halmaherees overigens zich „beschaamd” gevoelt, niet de gewenschte gevolgen. Niemand sprak een woord. 't Was ademloos stil om me heen.

Zóó zouden we er niet komen, dat gevoelde ik wel. Of de moordenaar was zóó verhard, dat hij zich niet meer liet beschaamd maken, òf hij was zóó bevreesd voor de geweldige massa omstanders, dat hij ten koste van alles zijn geheim trachtte te verbergen. Liet hij zich niet meer beschaamd maken, dan behoefde ik op deze wijze niet voort te gaan met vragen of praten. Daarom trachtte ik nog eenmaal zijn vrees te toetsen aan het geweten.

„Weet dan, moordenaar”, sprak ik, me richtend tot de menigte, maar intusschen mijn oogen niet afwendend van Radja, „dat het niet heel moeilijk is, om een schanddaad verborgen te houden, zoodat we straks den dader niet zullen ontdekken en hij dus ook zijn straf zal kunnen ontloopen; maar weet het ook, dat er Eén is, Die het onmiddellijk gezien heeft en dus precies u kan aanwijzen. Dat is God in den Hemel. Hij zal een stem in uw hart wakker roepen, die voortdurend zal roepen: „ik heb het gedaan; ik ben de moordenaar”. En eenmaal zal Hij u straffen, meer dan ooit een aardsch rechter u kan straffen. Indien ge thans uw schuld bekent en ook voor God belijdt, zoo zult ge een straf van enkele jaren moeten ondergaan, eerlijk verdiende straf,

omdat ge u vergrepen hebt aan 't leven van uw medemensch. God alleen heeft recht te beschikken over iemands leven of dood. Uw aardsche straf zal u echter de gelegenheid bieden om uw zonde te zien en te belijden voor God, opdat de Heer u moge vergeven en u sparen voor eeuwig."

Men kon een speld hooren vallen. Radja had de oogleden diep neergeslagen. Onder zijn bruine huidkleur kon ik zijn bloed zien opstijgen, zijn aderen zwellen. Er worstelde iets in hem. Mijn vermoeden werd zekerheid. Hij moest de dader zijn, niemand anders.

De angst voor al die gewapende mannen belette hem nog te spreken. Dat was ook begrijpelijk. Als hij zou bekennen, ze zouden zich brullend van woede op hem kunnen werpen en wat zou er van de zijnen, ook van de kinderen, terechtkomen? Zelf gevoelde ik ook de angstige spanning van dat oogenblik. Zou ik hier ook getuige moeten zijn van een vreeselijke slachtpartij? Moest het ontdekken van den dader nóg meer moorden ten gevolge hebben?

In stilte bad ik God om kracht en moed, me tusschen den dader en zijn wrekers te plaatsen. Indien ze dan hem niet zouden sparen, wellicht dat ze hun zendeling, die altijd voor hen klaar stond en hen hielp, zouden ontzien. Het zien, welk een indruk mijn laatst gesproken woord op allen had gemaakt, gaf me gerustheid, dat ze vreesden voor den Heer en daarom ook respect zouden hebben voor den zendeling, dien God hun gezonden had.

"Mannen," zei ik, "het is genoeg. Ik weet reeds wie de moordenaar is, God heeft hem mij getoond. De Heer is in deze gemeente echter diep bedroefd en beschaamd gemaakt, doordat een Christen zich vergrepen heeft aan zijn naaste. Die daad zal Hij straffen, maar ook Hij alleen, en niemand anders. Hij, Die als 'een Vader Zijn kinderen kent en leert en opvoedt, Hij weet ook hoe Hij den moordenaar moet

straffen, zoo dat hij niet behoeft verloren te gaan, maar zijn ziel behouden blijft. Daarom, als nu de moordenaar zich terstond aanmeldt, zoo sta ik, uw zending, voor zijn leven in. Hij staat onder mijn bescherming. Wie hem aanrandt, wie zich op hem wreekt, die randt uw zending aan, dien God gezonden heeft. Niemand uwer vergiete nog meer bloed en vermeerdere de schuld en zonde voor God. Ge hebt me allen begrepen?"

Doodsche stilte . . . geen antwoord.

„Wie heeft er Guràtji vermoord?" . . .

. . . „Ik, toean!" —

Dat was de stem van Radja. God had zijn geweten wakker geschud. In zijn vrees voor de wrekers gevoelde hij zich nu veilig achter den pandita.

Een gemompel ging door de menigte. Echter, geen parang of ander wapen werd opgeheven. Niemand durfde zijn hand naar den moordenaar uitstrekken. De vrees voor Gods gericht en de gedachte dat de zending zelf voor Radja's leven instond, verlamde hun wraakzucht. Hun handen verslapten. De angstige spanning van een dreigende moordpartij verdween. De Heer zelf nam hunne harten gevangen en bewaarde Zijn gemeenteleden voor den vloek van wraakmoord. De macht van het Evangelie zegevierde in de harten dier mannen. De Heidenen stonden verstomd door de houding der Christenen.

Ik verzocht den menschen zich rustig te verspreiden en niet saam te honken en alle wraakgevoel te verbannen. God zou met Radja verder afhandelen. Tot Radja zelf richtte ik een scherpe vermaning om zijn zonde van moord en leugen. Nu hij echter zich niet meer bedreigd gevoelde door die wraaklustige schare, werd hij eerst weer wrevelig en zelfs brutaal tegen mij. Hij ging zich even bepalen bij zijn aanstaande gevangenisstraf. Ik was het, die hem nu had

Radja stond, met afwezig blik, in de voorgalerij van Litáoe's woning.
blz. 13.

overgeleverd aan den rechter en ik droeg de schuld dat hij jarenlang van zijn kinderen en kampong gescheiden zou worden. Zoo ging hij voort in onbillijke bewoordingen zich tot mij te richten.

Ik sprak tot hem, dat ik vurig hoopte en zou bidden, dat God, Die hem nu jaren van nadenken zou schenken, hem nu ook zijn zonden in helder licht zou stellen en ze hem in Zijn groote barmhartigheid zou willen vergeven. Tevens herinnerde ik er hem aan, hoe ik borg stond voor zijn leven en dit ook wilde voor dat van zijn kinderen.

Toen moest hij zich gereedmaken en liet ik hem onder geleide van den kepala wegbrengen naar het districtshoofd, waar hij voorloopig in arrest zou worden gesteld. Kort nam hij afscheid van zijn kinderen, zijn broeder en schoon-zuster en liep toen in gezelschap van den kepala en enkele menschen uit Gamlåha den weg op naar Kau.

Na nog eens met enkele menschen gepraat en me overtuigd te hebben, dat de gemoederen volkomen gekalmeerd waren, begaf ik me naar den verwonden Dominggoes, aangezien de instrumenten en hecht- en verbandmateriaal door mijn vrouw waren gezonden en aangekomen. In het kleine, bedompte huisje lag hij op zijn slaapbank en daarop moest ik hem ook behandelen. Zonder hem te verdooven en zonder dat hij een spier van zijn gelaat vertrok, hechte ik de diepe wonde, na haar schoongemaakt en van jodoformgaas voorzien te hebben. Ik beloofde den volgenden dag terug te zullen komen.

Aangezien 't al laat was, spoedde ik me daarna terug naar Gamlåha, aan goeroe Leimena de zorg voor de begrafenis van Guråtji overdragende. Zooals ik verwacht had, verliep ook deze gebeurtenis zonder eenige storing of verkeerden klank, waarna de menschen allen naar hun eigen dorpen terugkeerden.

God zij geloofd, Die ons geholpen had, niet alleen den dader zich te doen kennen, maar ook de woede en wraaklust der menschen te blusschen en te verteren.

* *

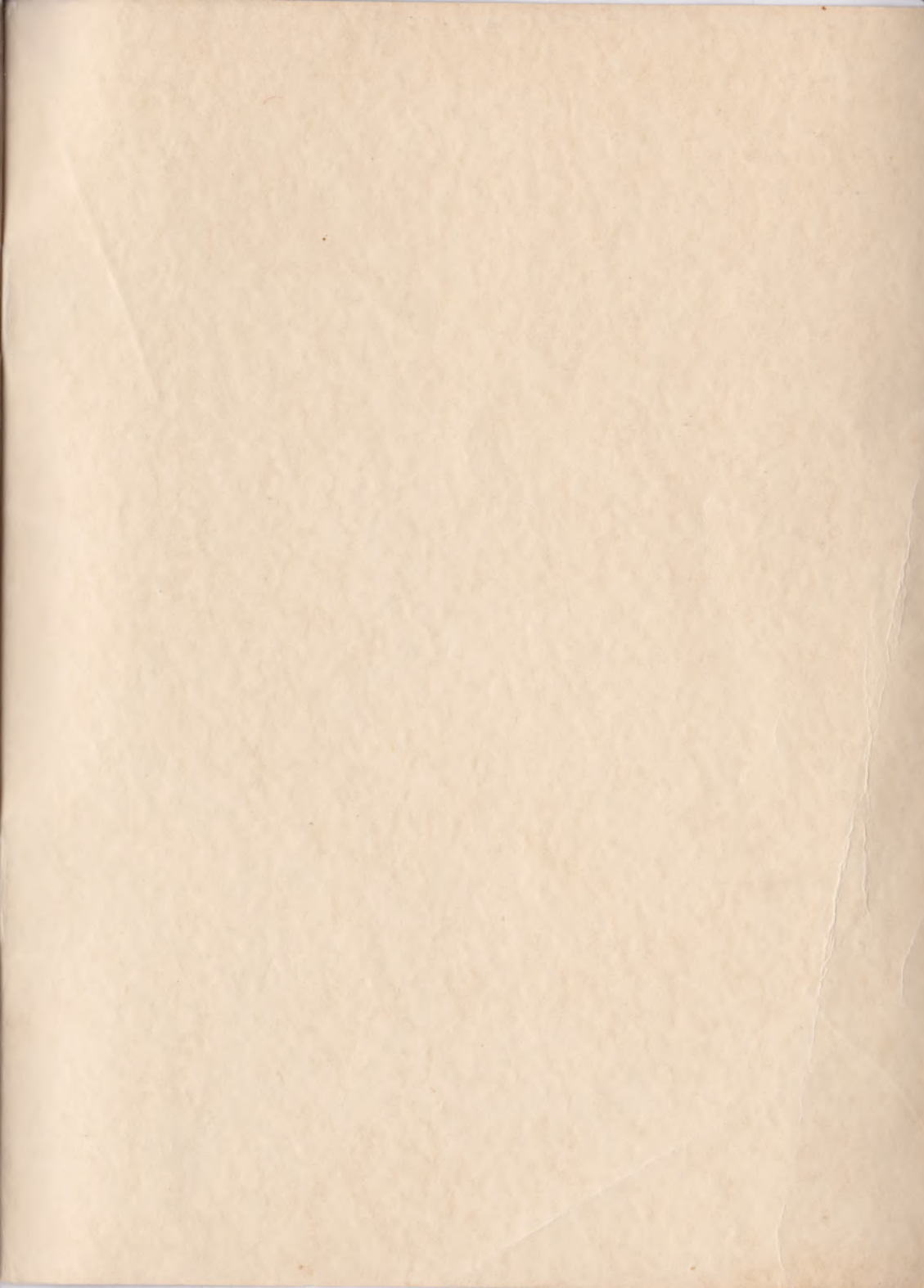
Toen ik 's namiddags om half vijf in Gamlaha bezig was, onzen pleegjongens en leerlingen les te geven in de Bijbelsche vakken, kwam Radja vóór ons huis afscheid nemen van mijn vrouw. Hij wilde ook mij nog eens groeten, doch om hem te doen gevoelen hoe ik me bedroefde over zijn daad en om hem tot inkeer te brengen, zei ik, hem niet meer te willen groeten, vóór hij zich voor God vernederd had.

Zoo vertrok hij naar Kau. Twee dagen daarna ontving ik een briefje van hem uit de gevangenis, dat God hem zijn gruwelijke daad had doen inzien en dat hij me bedankte, hem daarop gewezen te hebben. Hij vroeg vergiffenis voor zijn brutaal optreden tegen mij en, onder erkenning van de rechtvaardigheid van zijn aanstaande straf — ofschoon hij er vreeselijk tegen op zag —, verzocht hij mijn vrouw en mij voor hem te willen bidden, opdat God hem tot volkomen bekeering mocht brengen en hem zou vergeven.

Hij schreef: „Ik begrijp het niet, toean, hoe ik, niettegenstaande die vrouw me tartte door haar slecht gedrag, mijzelf heb kunnen vergeten en bovenal God heb losgelaten, door zulk een moord te plegen. Ik weet nu, dat de Satan mij even geheel in zijn greep had.” Heerlijk echter, als eens Gods ontferming nog grooter blijkt te zijn dan de macht des Satans.

Met een Maleisch Nieuw-Testament, waarin ik enkele woorden voorin schreef, werd hij vanuit de gevangenis van Kau naar Ternate overgebracht. Later schreef hij ons, dat Gods Evangelie hem tot een grooten vriend in zijn straftijd geworden was.

Zijn straftijd zou zeven jaren zijn, en als ik dit schrijf, zijn er reeds vier en een half jaar van om. Op onze verlof-reis naar Holland heb ik hem, waar hij dringend in een brief om verzocht had, nog mogen opzoeken in de gevangenis te Batjan. Zijn cipier en de gezaghebber daar gaven uitstekende getuigenissen van hem. Door een bijzonder goed gedrag en gehoorzaamheid en nederigheid, tevens door zijn ijver als helper van een militair arts, zal hij volgend jaar, dus na vijf en een half jaar straf, ontslagen worden en weer, als een herboren mensch, mogen terugkeeren naar Doro.

DRUK R. HOOGLAND
DELFT